

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету державної фіскальної служби України (протокол № 14 від 23.11.2021 року)

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права Державного податкового університету № 3 від 13 березня 2025 року

Присутні:

головуюча на семінарі гарант освітньо-наукової програми 081 «Право» д.ю.н., доцент Бодунова О.М.,

директор навчально-наукового інституту права, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Топчій В.В., заступник директора з наукової роботи, к.ю.н., доцент Лаговська Н.В.; *кафедра фінансового та податкового права*: завідувач кафедри фінансового та податкового права, к.ю.н., професор Глух М.В., професор кафедри, д.ю.н., професор Рябченко О.П., професор кафедри, д.ю.н., професор Аністратенко Ю.І., професор кафедри, д.ю.н., доцент Біла В.Р., професор кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Білоус В.Т., професор кафедри, д.н. з держ.упр., професор Долгий О.А., професор кафедри, д.ю.н., професор Касьяненко Л.М., професор кафедри, д.ю.н., професор Мацелик Т.О., професор кафедри, д.ю.н., професор Никитченко Н.В., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України Нікітенко О.І., професор кафедри, д.ю.н., доцент Чайка В.В., доцент кафедри, к.ю.н., доцент Гарбінська-Руденко А.В., доцент кафедри, к.ю.н. Ситников О.Ф.; *кафедра цивільного права та процесу*: завідувач кафедри цивільного права та процесу, к.ю.н., професор Білянська Н.В., професор кафедри, д.ю.н., професор Новицька Н.Б.; *запрошені*: завідувач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент Бак В.І., завідувач кафедри міжнародного права та права Європейського Союзу, к.ю.н., доцент Чернецька О.В., завідувач кафедри правничої лінгвістики, д.ю.н., доцент Миколаєць В.А.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки заочної форми навчання навчально-наукового інституту права Державного податкового університету Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві», поданої

на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Університету державної фіскальної служби України (протокол № 14 від 23.11.2021 року).

Слухали:

Доповідь здобувачки Бойко О.Я. на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, висвітлила стан її розробки, визначила зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, мету та задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрила наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, навела дані про апробацію результатів дисертації та кількість публікацій, а також окреслила структуру дисертації.

Зокрема, авторка наголосила, що сутність дискреційних повноважень судді в адміністративному судочинстві, особливості їх реалізації визначені, насамперед, функціональним призначенням правосуддя та правовою природою судового адміністративного процесу. У міжнародних стандартах у сфері судочинства закріплено вимогу незалежності судді, що покладає на нього додаткову відповідальність застосування дискреційних повноважень за внутрішнім переконанням у межах встановленої процесуальною нормою правовою процедурою з метою реалізації завдання адміністративного судочинства – «справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» (ч.1 ст.2 Кодексу адміністративного судочинства України). Отже, питання юридичної характеристики дискреційних повноважень судді, визначення її меж безпосередньо пов'язане із ключовими принципами правового життя – верховенством права, незалежності суддів, реалізації права на справедливий суд. Разом з тим, наукові дослідження з адміністративного права і процесу, які безпосередньо або опосередковано стосувались проблеми судового розсуду, є поодинокими.

Таким чином, системність досліджуваної проблеми визначає необхідність наукового опрацювання та формування теоретично обґрунтованої конструкції належної реалізації суддею дискреційних повноважень у адміністративному судочинстві, встановлену міжнародними стандартами вимогу гарантування незалежності суддів, серед елементів якої виступає судовий розсуд за умови функціонування ефективних запобіжників перевищення влади, свавільного розширення меж правозастосування, що обумовило актуальність обраної теми дослідження.

О.Я. Бойко висвітлила мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, а також зупинилася на основних наукових висновках в роботі, що становлять наукову новизну.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо формування

наукового підходу до розкриття сутності і змісту адміністративно-правових засад реалізації суддею дискреційних повноважень у адміністративному судочинстві на основі принципів адміністративного судочинства та враховуючи місце зазначених повноважень серед процесуальних повноважень адміністративного суду (судді) при розгляді і вирішенні адміністративних справ (справ адміністративної юрисдикції), виходячи з практики ЄСПЛ, що визначило необхідність обґрунтування підстав застосування та меж реалізації дискреційних повноважень, запобіжників зловживання ними суддею, формування шляхів вдосконалення адміністративного процесуального законодавства, виходячи з міжнародних стандартів діяльності суддів

Уперше дискреційні повноваження судді адміністративного суду визначено, виходячи з визнання судді як учасника адміністративного судочинства із відповідною процесуальною компетенцією, застосування якої виходить з реалізації положень Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80) 2 від 11 березня 1980 р. та цільового характеру свободи вибору у межах вимог КАС України. Обраний підхід дозволив сформулювати ознаки дискреційних повноважень адміністративного суду (судді).

Обґрунтовано запобіжники зловживання суддею адміністративного суду своїми дискреційними повноваженнями та здійснено їх систематизацію у три групи: запобіжники законодавчого, правозастосовного та право освітнього характеру.

Упорядковано критерії реалізації суддею адміністративного суду дискреційних повноважень залежно від характеру судового рішення, яке приймається судом, та виділено критерії, що застосовуються при: ухваленні судового рішення по суті справи; постановленні ухвали з процесуальних питань.

У роботі удосконалено систематизацію наукових підходів щодо визначення сутності дискреційних повноважень, яку здійснено на основі системного підходу, що дозволило врахувати існуючі наукові напрацювання, в яких аналізуються проблеми сутності дискреційних повноважень суб'єктів публічної влади, дотичні категорії, судовий розсуд у діяльності судів інших юрисдикцій та обґрунтувати критерієм систематизації предмет застосування таких повноважень.

Удосконалено поняття процесуальних повноважень адміністративного суду та визначено місце дискреційних повноважень суду (судді) у системі процесуальних повноважень, а також поняття меж застосування суддею дискреційних повноважень, виходячи з конкретних правових властивостей окремих правових явищ, зокрема - незалежність судді (його властивість як носія судової влади), темпоральні характеристики адміністративного судочинства (об'єктивно притаманні процесуальній формі реалізації суддею зазначених повноважень), а також рішень ЄСПЛ; визначення принципів адміністративного судочинства та розкрито їх значення для реалізації судом (суддею) дискреційних повноважень

Дістало подальшого розвитку положення про значення дискреційних повноважень для реалізації у межах компетенції судом (суддею) функцій керівництва судовим адміністративним процесом із врахуванням надбань

доктрини цивільного процесуального права, що обумовлено уніфікацією процедур судового розгляду судами цивільної, господарської та адміністративної юрисдикції з окремими особливостями адміністративного судочинства; визначення критеріїв реалізації суддею дискреційних повноважень адміністративного суду при вирішенні процесуальних питань: цільовий характер конкретного дискреційного повноваження; правовий статус учасників справи, стосовно яких вирішується процесуальне питання; інтерес учасника справи; положення про підстави застосування суддею адміністративного суду дискреційних повноважень; підхід щодо визначення міжнародних стандартів здійснення правосуддя щодо права на справедливий суд (п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод), а також забезпечення балансу публічного та приватного інтересів при розгляді та вирішенні справи основою застосування суддею адміністративного суду дискреційних повноважень у судовому адміністративному процесі.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані у: *науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теоретичних положень щодо дискреційних повноважень адміністративного суду у науці адміністративного процесу; *правотворчій діяльності* – для вдосконалення положень чинних нормативно-правових актів щодо реалізації адміністративним судом своїх процесуальних повноважень; *галузі правозастосування* – для розвитку тлумачення положень чинного законодавства, в тому числі й при розгляді судових справ у порядку адміністративного судочинства; *галузі освітнього процесу* – для підготовки та видання навчальної літератури (підручники, навчальні посібники) з дисциплін «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство», інших навчально-методичних матеріалів, підготовки та видання іншої спеціальної літератури з роз'яснення положень законодавства про адміністративне судочинство.

По завершенню доповіді аспірантці присутніми були поставлені такі **запитання:**

Касьяненко Л.М. У дисертації запропоновано ознаки дискреційних повноважень адміністративного суду (судді). Разом з тим, тема присвячена розкриттю сутності таких повноважень судді. Чим обумовлено підхід, за яким ототожнюються дискреційні повноваження суду і судді.

Відповідь: Дякую за запитання. Такий підхід обумовлений єдністю процесуальної компетенції суду і судді, у межах якої суддя реалізує дискреційні повноваження. Поряд із цим, слід вказати про те, що при формулюванні ознак дискреційних повноважень судді було враховано положення Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80) 2 від 11 березня 1980 р. та цільовий характер свободи вибору процесуальних дій у межах вимог КАС України.

Глух М.В.: В роботі обґрунтовано запобіжники зловживання суддею адміністративного суду своїми дискреційними повноваженнями. Надайте пояснення Вашим пропозиціям.

Відповідь: Дякую за запитання. Зловживання дискрецією розглядається у теорії адміністративного права як одна з форм незаконної реалізації дискреції, поряд із такими формами, як перевищення дискреційних повноважень та незастосування цих повноважень. На відміну від перевищення дискреційних повноважень зловживання дискрецією не виходить за межі позитивних правових норм. На відміну ж від недостатнього застосування дискреції зловживання дискрецією характеризується більш активним характером поведінки уповноваженого суб'єкта. За відсутності будь-якої з наведених помилок не можна казати про протиправність акту суб'єкта владних повноважень. Зазначений підхід був обґрунтований Зеллером, Куйбідою, Мельником і врахований у роботі, що дозволило визначити три групи запобіжників: законодавчого, правозастосовного та право освітнього характеру. Система запобіжників зловживання суддею адміністративного суду (судом) своїми дискреційними повноваженнями може бути охарактеризована як комплексна, елементами якої є відповідні заходи щодо суддів та заходи щодо учасників судового процесу.

Мацелик Т.О.: Чим обумовлена необхідність упорядкування критеріїв реалізації суддею адміністративного суду дискреційних повноважень?

Відповідь: Дякую за запитання. Необхідність упорядкування критеріїв реалізації суддею адміністративного суду дискреційних повноважень обумовлена, у першу чергу, їх змістом, що полягає у виборі можливої у межах процесуального закону поведінки. Так, адміністративний суд може обирати не тільки форму поведінки (активну чи пасивну) та варіант такої поведінки (найбільш оптимальний варіант серед законних альтернатив), але й спосіб реалізації обраного варіанту поведінки, що охоплює конкретні засоби, які застосовуються судом для досягнення мети, обумовленої обраним варіантом поведінки. Тож відповідні критерії сформовані залежно від характеру судового рішення, яке приймається судом, та виділено критерії, що застосовуються при: ухваленні судового рішення по суті справи; постановленні ухвали з процесуальних питань.

Лаговська Н.В.: У чому полягає удосконалення поняття процесуальних повноважень адміністративного суду?

Відповідь: Дякую за запитання. У дисертаційному дослідженні обґрунтовано положення про місце дискреційних повноважень суду (судді) у системі процесуальних повноважень та сформульовано вектори подальшого розвитку правового регулювання відносин щодо застосування дискреційних повноважень адміністративним судом (суддею), виходячи з положень актів суб'єктів європейського права. Зазначено, що основою реалізації дискреційних повноважень адміністративного суду (як процесуального характеру, так і щодо ухвалення рішення по суті спору) є такий міжнародний стандарт здійснення правосуддя, як виконання суддею вимоги щодо забезпечення балансу публічного та приватного інтересів при розгляді та вирішенні справи. Це досягається через застосування суддею засади пропорційності: 1) як складової права на справедливий суд - у процесуальних правовідносинах; 2) під час перевірки оскаржуваного акта суб'єкта публічної влади та при вирішенні справи по суті.

Бодунова О.М.: Який зміст положень про межі застосування суддею дискреційних повноважень?

Відповідь: Дякую за запитання. Межами реалізації дискреційних повноважень адміністративного суду (судді) визначені закріплені у законодавстві про адміністративне судочинство юридичні факти, що визначають ступінь свободи адміністративного суду (судді) при застосуванні цих повноважень. Такі факти можуть стосуватись: порядку та процесуальних строків вчинення процесуальних дій; загальних вимог до їх вчинення. Здійснення функції судового керівництва, системний характер тлумачення норм законодавства про адміністративне судочинство дозволяють зробити висновок, що межі реалізації дискреційних повноважень адміністративного суду містяться у переважній більшості норм законодавства про адміністративне судочинство.

Ознаками меж застосування дискреційних повноважень адміністративним судом (суддею) при здійсненні правосуддя запропоновано: багатофункціональність (дозволяють забезпечити реалізацію процесуальних прав учасників процесу та водночас - належний обсяг повноважень адміністративного суду щодо розгляду та вирішення справи); рамковий характер (визначають межі свободи адміністративного суду щодо реалізації ним розсуду); відносний характер (поєднання в них статичних та динамічних засад). Статичні засади зумовлюються їх нормативною закріпленістю. Динамічність обумовлена тим, що вказані межі включають в себе також внутрішнє переконання, моральні та емоційні (ризик, інтуїція тощо) чинники реалізації дискреційних повноважень.

Головуюча: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **науковому керівнику, доктору юридичних наук, професору Рябченко О.П.**, вона зазначила, що підготовлена Бойко Оксаною Ярославівною дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві» є цілісним науковим дослідженням, що підтверджується результатами теоретико-правового аналізу як законодавчої бази, так і наукового доробку у сфері вивчення вказаної проблематики.

Складений здобувачкою план дослідження дозволив охопити усі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло правильне визначення нею мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Здобуті під час дослідження результати певною мірою заповнюють прогалини у висвітленні науково-теоретичних і прикладних питань. В обґрунтуванні авторських висновків у дисертації пропонується низка нових теоретично концептуальних та практично важливих положень.

Специфіка теми дослідження, сформульовані мета і завдання визначили структуру дисертації, послідовність та логіку викладення матеріалу. Зміст дисертації свідчить про повноту і завершеність комплексного дослідження.

Робота оформлена в повній відповідності до вимог, які ставляться щодо дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У цілому робота оцінена позитивно. Відмічено, що вона була виконана самостійно і авторку можна вважати підготовленою науковицею. Було акцентовано увагу на тому, що науковий керівник робила лише окремі зауваження та вносила окремі корективи щодо обраної теми дослідження. Здобувачка же з деякими зауваженнями погоджувалася, а з деякими – ні, аргументовано відстоюючи свою особисту точку зору з певних питань.

Вищевикладене свідчить, що дисертаційна робота, виконана Бойко Оксаною Ярославівною, на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві», представляє самостійне, закінчене дослідження теоретичного характеру, є оригінальним, актуальним, практично значимим і дозволяє зробити висновок, що робота відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до прилюдного захисту.

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам:

Доктору юридичних наук, професору Новицькій Н.Б., яка підкреслила, що виконане Бойко Оксаною Ярославівною дослідження присвячене актуальній проблемі, яка є важливою як для теорії, так і для практики.

Зазначена оцінка ґрунтується на результатах опрацьованих здобувачкою та використаних у тексті дисертації наукових, навчальних і нормативно-правових джерел (всього 188 найменувань на 23 сторінках), а також виведених нею на цій основі елементів наукової новизни (всього 11 положень), кожен із яких відображено в певній рубриці, а саме: вперше - 3 науково обґрунтованих результатів свого дослідження; удосконалено - 4 та дістали подальший розвиток - 4 положення.

Проведений аналіз опублікованих наукових розробок О.Я. Бойко показав, що основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у в 7 наукових працях, серед яких 1 стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, що включене до наукометричної бази Scopus, 4 статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України, тезах наукових повідомлень на 2 науково-практичних конференціях (додаток А).

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно. У дисертації наукові ідеї та розробки співавторів не використовувалися. Усі сформульовані положення, висновки та пропозиції обґрунтовано на основі особистих досліджень. Авторський внесок до статті Valeriya Antoshkina, Dmytro Shevchenko, Rostyslav Shchokin, Oksana Boiko, Yaroslav F. Fokin. The practice of legal interpretation by judicial authorities in Ukraine: theoretical and organizational principles. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual Unicuritiba*. Vol.3. no41 |e-6403| p.506-523 складає 20%.

Виходячи з цього, варто визнати, що кількість праць та інших результатів цієї наукової розробки, у цілому та з формальної точки зору є достатньою для узагальнення та наукового обґрунтування вироблених її авторкою положень, висновків, рекомендацій і пропозицій по суті досліджуваної проблематики.

Про наукову новизну та практичну цінність цієї дисертації свідчать також й інші її положення, висновки та пропозиції, що відображені у відповідних розділах і підрозділах. Проте, як *побажання*:

1. В роботі слушно досліджено проблему запобігання зловживанням суддею дискреційними повноваженнями, проте питання про відповідальність судді залишилась поза уваги.

Підсумовуючи, констатовано, що дисертація Бойко Оксани Ярославівни є цілісним завершеним монографічним дослідженням важливої наукової і практичної проблеми, містить у собі наукові висновки і рекомендації, що мають істотне значення для розвитку науки адміністративного права і процесу, відповідає встановленим вимогам та профілю наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Із огляду на зауважене, даний варіант дисертації може бути рекомендований для захисту в спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидату юридичних наук, доценту Гарбінській-Руденко А.В., яка відзначила, що актуальність обраної Бойко Оксаною Ярославівною теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень, адже на сьогодні немає достатньої бази монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу адміністративно-правових засад реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві.

У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачкою. Водночас, рецензентка підкреслила, що виконане Бойко Оксаною Ярославівною дослідження є актуальним і своєчасним, а положення та висновки, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані.

При дослідженні застосовано ряд методів, обраних авторкою з урахуванням специфіки поставленої мети, а також об'єкта і предмета дослідження.

У дисертації авторка продемонструвала рівень своєї професійної зрілості та наукової кваліфікації. Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Дослідження фахово структуроване і відзначається цілісною логічною побудовою. Розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою і показують послідовність аналізу досліджуваних юридичних явищ. При поділі розділів основного тексту на підрозділи авторкою дотримані правила пропорційності і взаємозв'язку. Мета і завдання, які визначені авторкою у вступі, знайшли відображення у змісті і тексті дослідження.

Проте, як *побажання*:

1. У роботі можна було розширити фактологічну та бібліографічну базу дослідження, з урахуванням іноземних джерел.

Рецензенткою відмічене, що в цілому, дослідження відображає вміння авторки довести свої судження та дискутувати при оцінці наукових поглядів.

Основні висновки і пропозиції, сформульовані авторкою, викладені чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми та переконливими.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертанткою особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

Таким чином, дисертація Бойко Оксани Ярославівни є цілісним, самостійним, завершеним монографічним дослідженням важливої наукової і практичної проблеми, відповідає встановленим вимогам та профілю наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, у зв'язку із чим рекомендується для подання у разову спеціалізовану вчену раду для подальшого публічного захисту.

Кандидату юридичних наук Ситникову О.Ф., який засвідчив, що дисертаційна робота Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві» є завершеною науковою працею, у ній розв'язано конкретне наукове завдання, яке полягає у теоретичному узагальненні та новому вирішенні наукового завдання щодо розкриття сутності та змісту адміністративно-правових засад реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві з огляду на принципи адміністративного судочинства, враховуючи місце зазначених повноважень серед процесуальних повноважень адміністративного суду (судді) при розгляді і вирішенні адміністративних справ (справ адміністративної юрисдикції) та практику ЄСПЛ, що визначило необхідність обґрунтування підстав застосування та меж реалізації дискреційних повноважень, запобіжників зловживання ними суддею, формування шляхів вдосконалення адміністративного процесуального законодавства, виходячи з міжнародних стандартів діяльності суддів. Завдяки зазначеному сформульовано ряд нових теоретичних положень і висновків.

Дисертація Бойко Оксани Ярославівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів робота Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві» може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій раді за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Мацелик Т.О., яка зауважила, що здобувачка у своїй дисертації досягла поставленої мети. Зокрема, нею сформульовано ряд положень, що мають важливе теоретичне та практичне

значення. У роботі вдало використано наукову літературу, емпіричні та нормативні джерела. Матеріал викладається логічно та послідовно.

Отже, можна зробити висновок, що подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову. Дисертація Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, у якому обґрунтовується низка наукових положень та висновків, що відзначаються новизною у теоретичному плані і є важливими для юридичної практики, а також може бути рекомендовано для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, професор Глух М.В., яка зазначила, що дисертанткою опрацьовано досить значний масив літератури, який прямо чи опосередковано стосується теми дисертаційного дослідження, у тому числі безпосередньо проаналізовано документальні, нормативно-правові та статистичні джерела, судову практику, а також сучасну наукову літературу. Це слугує свідченням високого рівня обізнаності здобувачки у темі, яка нею досліджується, та відповідного рівня обґрунтованості зроблених нею висновків.

Доктор юридичних наук, професор Касьяненко Л.М. наголосила, що для тих, хто досліджує, вивчає та цікавиться проблематикою розвитку теорії адміністративного процесу, особливостей реалізації суддею адміністративного суду дискреційних повноважень буде корисним ознайомитися як із самим дослідженням, так і з висновками, до яких дійшла авторка.

Дисертаційне дослідження виконане якісно, на високому науковому рівні, отримані результати є об'єктивними. Позитивним моментом роботи є вміння авторки обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконливими варто назвати загальні висновки, якими показана ступінь вирішеності проблеми, що визначена у вступі до роботи. Авторка дослідження має достатню кількість наукових статей у фахових виданнях та у виданні, яке індексується у наукометричній базі Scopus, а також опублікованих тез виступів на конференціях. Дисертаційна робота виконана самостійно, має комплексний і завершений характер.

Загалом, результати дисертаційного дослідження мають, безумовно, як теоретичне, так і практичне значення. Тому, дисертаційна робота Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві» може бути рекомендована до захисту у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Миколасць В.А., яка зупинилася на методології дисертаційної роботи, відмітила її обґрунтованість для висвітлення основних положень. Підняті у дисертаційному дослідженні проблеми і запропоновані авторкою шляхи їх розв'язання формують

методологічне підґрунтя вдосконалення адміністративно-правового статусу нотаріуса як суб'єкта державної реєстрації. Робота відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М. відзначила відповідність представленого Бойко Оксаною Ярославівною дисертаційного дослідження встановленим вимогам щодо визначення шляхів вирішення наукового завдання, яке має значення для розвитку науки адміністративного права і процесу, а саме – розкриття сутності та змісту адміністративно-правових засад реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві. Глибоке опрацювання досліджуваної проблеми дозволило сформулювати чіткі і конкретні положення наукової новизни, які сформульовані уперше, удосконалені та дістали подальшого розвитку. Апробація результатів дослідження здійснена у повному обсязі, що дозволяє відобразити результати виконаної роботи. Зважаючи на вказане, робота повністю відповідає пошукованій спеціальності 081 «Право» і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Топчій В.В. акцентував на актуальності і новизні роботи, підтримав доповідачів і запропонував проголосувати за роботу Бойко Оксани Ярославівни щодо захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

щодо дисертації Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сутність дискреційних повноважень судді в адміністративному судочинстві, особливості їх реалізації визначені, насамперед, функціональним призначенням правосуддя та правовою природою судового адміністративного процесу. У міжнародних стандартах у сфері судочинства закріплено вимогу незалежності судді, що покладає на нього додаткову відповідальність застосування дискреційних повноважень за внутрішнім переконанням у межах встановленої процесуальною нормою правовою процедурою з метою реалізації завдання адміністративного судочинства – «справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» (ч.1 ст.2 Кодексу адміністративного судочинства України). Отже, питання юридичної характеристики дискреційних повноважень судді, визначення її меж безпосередньо пов'язане із ключовими принципами правового життя – верховенством права, незалежності суддів, реалізації права на справедливий суд. Разом з тим, наукові дослідження з адміністративного права і процесу, які безпосередньо або опосередковано стосувались проблеми судового розсуду, є поодинокими.

Таким чином, системність досліджуваної проблеми визначає необхідність наукового опрацювання та формування теоретично обґрунтованої конструкції належної реалізації суддею дискреційних повноважень у адміністративному судочинстві, встановлену міжнародними стандартами вимогу гарантування незалежності суддів, серед елементів якої виступає судовий розсуд за умови функціонування ефективних запобіжників перевищення влади, свавільного розширення меж правозастосування, що обумовило актуальність обраної теми дослідження..

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27.09.2021 № 487, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, Стратегії розвитку Державного податкового університету на 2022 – 2027 р.р., затвердженої Вченою радою Державного податкового університету від 30 червня 2022 р., протокол №11.

Мета дослідження полягає у розкритті адміністративно-правової природи, меж та особливостей реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві.

Досягнення поставленої мети забезпечено вирішенням таких задач:

- здійснити узагальнення наукової думки щодо дискреційних повноважень загалом та судового розсуду, зокрема, та провести систематизацію існуючих наукових напрацювань;
- обґрунтувати поняття дискреційних повноважень судді та його значення як елементу реалізації права на справедливий суд;
- здійснити юридичну характеристику принципів адміністративного судочинства та їх вплив на реалізацію суддею дискреційних повноважень;
- встановити місце дискреційних повноважень судді у системі його процесуальних повноважень при розгляді і вирішенні справи адміністративної юрисдикції;
- виділити запобіжники зловживання суддею дискреційними повноваженнями;
- визначити підстави застосування суддею дискреційних повноважень;
- окреслити межі реалізації суддею дискреційних повноважень;
- розкрити міжнародні стандарти суддівської діяльності щодо реалізації суддею дискреційних повноважень;
- виділити проблемні питання правореалізації щодо дискреційних повноважень судді та запропонувати шляхи їх вирішення у контексті імплементації міжнародних стандартів суддівської діяльності.

Об'єкт дослідження - суспільні відносини у сфері адміністративного судочинства.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень у адміністративному судочинстві.

Методи дослідження. Дослідження виконане із застосуванням критеріїв наукової об'єктивності, використанням методів наукового пізнання, як загальнонаукових, так і спеціально-юридичних. Так, поєднання логіко-семантичного та аналітичного методів надало змогу формування авторського підходу до таких понять, як: «дискреційні повноваження адміністративного суду», «принципи застосування дискреційних повноважень», «запобіжники зловживання дискреційними повноваженнями» та інші (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). Поєднання використання ґносеологічного методу із методами синтезу та аналізу уможливило визначення поняття дискреційних повноважень судді та його значення як елементу реалізації права на справедливий суд (підрозділ 1.2), а також надати пропозиції щодо шляхів вдосконалення нормативної основи правореалізації щодо дискреційних повноважень судді у контексті імплементації міжнародних стандартів суддівської діяльності (підрозділ 3.2). Поєднання методу класифікації та структурно-функціонального методу уможливило надання характеристики впливу принципів адміністративного судочинства на реалізацію суддею дискреційних повноважень (підрозділ 1.3). За допомогою системно-структурного методу та методу групування встановлено місце дискреційних повноважень судді у системі його процесуальних повноважень при розгляді і вирішенні справи адміністративної юрисдикції (підрозділ 2.1), визначено підстави та окреслено межі реалізації суддею дискреційних повноважень (підрозділ 2.3). За допомогою порівняльно-правового методу та методу групування розкрито міжнародні стандарти суддівської діяльності щодо реалізації суддею дискреційних повноважень (підрозділ 3.1). За допомогою поєднання порівняльно-правового та прогностичного методів виділити проблемні питання правореалізації щодо дискреційних повноважень судді та запропонувати шляхи їх вирішення у контексті імплементації міжнародних стандартів суддівської діяльності (підрозділ 3.2).

Науково-теоретичну основу дослідження склали напрацювання філософського напрямку, роботи у сфері загальної теорії держави і права, адміністративного права і процесу, публічного адміністрування, а також інших суміжних галузевих наукових досліджень, в тому числі зарубіжних. Нормативну основу роботи складають Конституція України, рішення Конституційного Суду України, міжнародно-правові договори та угоди, КАС України та інші нормативно-правові акти, що стосуються застосування адміністративним судом дискреційних повноважень. Інформаційною та емпіричною базою роботи є матеріали діяльності адміністративних судів за 2018-2023 роки, матеріали діяльності суб'єктів публічної влади щодо застосування ними своїх дискреційних повноважень, а також довідкові видання, соціологічні матеріали. Опрацьовано правові позиції Комітету Міністрів Ради Європи, Європейського суду з прав людини, Венеціанської комісії.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні наукового підходу щодо розкриття сутності і змісту адміністративно-правових засад реалізації суддею дискреційних повноважень у адміністративному судочинстві на основі принципів адміністративного судочинства та враховуючи місце зазначених повноважень серед процесуальних повноважень адміністративного суду (судді) при розгляді і вирішенні адміністративних справ (справ адміністративної юрисдикції), виходячи з практики ЄСПЛ, що визначило необхідність обґрунтування підстав застосування та меж реалізації дискреційних повноважень, запобіжників зловживання ними суддею, формування шляхів вдосконалення адміністративного процесуального законодавства, виходячи з міжнародних стандартів діяльності суддів. За результатами дослідження

уперше:

- дискреційні повноваження судді адміністративного суду визначено, виходячи з визнання судді як учасника адміністративного судочинства із відповідною процесуальною компетенцією, застосування якої виходить з реалізації положень Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80) 2 від 11 березня 1980 р. та цільового характеру свободи вибору у межах вимог КАС України. Обраний підхід дозволив сформулювати ознаки дискреційних повноважень адміністративного суду (судді);

- обґрунтовано запобіжники зловживання суддею адміністративного суду своїми дискреційними повноваженнями та здійснено їх систематизацію у три групи: запобіжники законодавчого, правозастосовного та право освітнього характеру;

- упорядковано критерії реалізації суддею адміністративного суду дискреційних повноважень залежно від характеру судового рішення, яке приймається судом, та виділено критерії, що застосовуються при: ухваленні судового рішення по суті справи; постановленні ухвали з процесуальних питань;

удосконалено:

- систематизацію наукових підходів щодо визначення сутності дискреційних повноважень, яку здійснено на основі системного підходу, що дозволило врахувати існуючі наукові напрацювання, в яких аналізуються проблеми сутності дискреційних повноважень суб'єктів публічної влади, дотичні категорії, судовий розсуд у діяльності судів інших юрисдикцій та обґрунтувати критерієм систематизації предмет застосування таких повноважень;

- поняття процесуальних повноважень адміністративного суду та визначено місце дискреційних повноважень суду (судді) у системі процесуальних повноважень;

- поняття меж застосування суддею дискреційних повноважень, виходячи з конкретних правових властивостей окремих правових явищ, зокрема - незалежність судді (його властивість як носія судової влади), темпоральні характеристики адміністративного судочинства (об'єктивно притаманні процесуальній формі реалізації суддею зазначених повноважень), а також рішень ЄСПЛ;

- визначення принципів адміністративного судочинства та розкрито їх значення для реалізації судом (суддею) дискреційних повноважень ;
дістали подальшого розвитку:

- положення про значення дискреційних повноважень для реалізації у межах компетенції судом (суддею) функції керівництва судовим адміністративним процесом із врахуванням надбань доктрини цивільного процесуального права, що обумовлено уніфікацією процедур судового розгляду судами цивільної, господарської та адміністративної юрисдикцій з окремими особливостями адміністративного судочинства;

- визначення критеріїв реалізації суддею дискреційних повноважень адміністративного суду при вирішенні процесуальних питань: цільовий характер конкретного дискреційного повноваження; правовий статус учасників справи, стосовно яких вирішується процесуальне питання; інтерес учасника справи;

- положення про підстави застосування суддею адміністративного суду дискреційних повноважень ;

- підхід щодо визначення міжнародних стандартів здійснення правосуддя щодо права на справедливий суд (п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод), а також забезпечення балансу публічного та приватного інтересів при розгляді та вирішенні справи основою застосування суддею адміністративного суду дискреційних повноважень у судовому адміністративному процесі.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані у:

- науково-дослідній роботі – для подальшого розвитку теоретичних положень щодо дискреційних повноважень адміністративного суду у науці адміністративного процесу;

- правотворчій діяльності – для вдосконалення положень чинних нормативно-правових актів щодо реалізації адміністративним судом своїх процесуальних повноважень ;

- у сфері правозастосування – для розвитку тлумачення положень чинного законодавства, в тому числі й при розгляді судових справ у порядку адміністративного судочинства;

- у сфері освітнього процесу – для підготовки та видання навчальної літератури (підручники, навчальні посібники) з дисциплін «Адміністративний процес», «Адміністративне судочинство», інших навчально-методичних матеріалів, підготовки та видання іншої спеціальної літератури з роз'яснення положень законодавства про адміністративне судочинство.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювались на засіданні кафедри фінансового та податкового права. Підсумки опрацювання наукового завдання загалом, його окремих аспектів, отримані висновки та узагальнення оприлюднено на одній всеукраїнській та одній міжнародній науково-практичних конференціях: «Progressive research in the modern world» (Boston, 2022), «Теоретико-прикладні аспекти трансформації юридичної науки» (Львів, 2022).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно. У дисертації наукові ідеї та розробки співавторів не використовувалися. Усі сформульовані положення, висновки та пропозиції обґрунтовано на основі особистих досліджень. Авторський внесок до статті Valeriya Antoshkina, Dmytro Shevchenko, Rostyslav Shchokin, Oksana Boiko, Yaroslav F. Fokin. The practice of legal interpretation by judicial authorities in Ukraone: theoretical and organizational principles. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual Unicuritiba*. Vol.3. no41 |e-6403| p.506-523 складає 20%.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 7 наукових працях, серед яких 1 стаття, опублікована у періодичному науковому виданні, що включене до наукометричної бази Scopus, 4 статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України, тезах наукових повідомлень на 2 науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з основної частини (вступу, трьох розділів, які включають у себе вісім підрозділів, висновків), списку використаних джерел і додатку. Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінки, з яких 196 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається з 188 найменувань і займає 23 сторінки, додаток викладено на 2 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Valeriya Antoshkina, Dmytro Shevchenko, Rostyslav Shchokin, Oksana Boiko, Yaroslav F. Fokin. The practice of legal interpretation by judicial authorities in Ukraone: theoretical and organizational principles. *Revista Relações Internacionais do Mundo Atual Unicuritiba*. Vol.3. no41 |e-6403| p.506-523. *Relações Internacionais no Mundo Atual* (unicuritiba.edu.br). URL: <https://revista.unicuritiba.edu.br/index.php/RIMA/article/view/e-6403>

2. Бойко О.Я. Значення дискреційних повноважень судді адміністративного суду у реалізації права на справедливий суд. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 52-56. DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2022.12>

3. Бойко О.Я. Принципи адміністративного судочинства як принципи реалізації дискреційних повноважень судді у адміністративному судочинстві. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 140-145. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.21>

4. Бойко О.Я. Дискреційні повноваження судді адміністративного суду як елемент системи його процесуальних повноважень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2022. № 57. С. 56-59. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.57.12>

5. Бойко О.Я. Засоби попередження зловживання дискреційними повноваженнями суддею адміністративного суду. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 3. С. 55-61. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.3.10>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бойко О.Я. Міжнародні стандарти судової дискреції у адміністративному судочинстві та шляхи їх імплементації у національну правову систему: The 1st International scientific and practical conference “Progressive research in the modern world” (October 5-7, 2022) BoScience Publisher, Boston, USA. 2022. 660 p. Pp. 582-586. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-progressive-research-in-the-modern-world-5-7-10-2022-boston-ssha-arhiv/>

7. Бойко О.Я. Розвиток правового регулювання дискреційних повноважень судді адміністративного суду з урахуванням міжнародних стандартів судової дискреції: Теоретико-прикладні аспекти трансформації юридичної науки. Матеріали науково-практичної конференції (м. Львів, 21-22 жовтня 2022 р.). Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2022. 84 с. С. 58-59. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/book/16>

Характеристика особистості здобувача. Бойко Оксана Ярославівна народилась 12 вересня 1975 року в місті Чернівці Чернівецької області.

Закінчила у 2001 році Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Правознавство» та здобула кваліфікацію «юрист» (диплом спеціаліста).

Суддя Одеського окружного адміністративного суду.

Розлучена. Троє дітей.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стил викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Бойко Оксани Ярославівни і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Бойко Оксани Ярославівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої

вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Бойко Оксани Ярославівни на тему «Адміністративно-правові засади реалізації суддею дискреційних повноважень в адміністративному судочинстві» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права: «за» – 21; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Головуюча на фаховому семінарі кафедр
навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент,
гарант освітньо-наукової
програми 081 «Право»**

Олеся БОДУНОВА